

Sağlam təhsil — sağlam cəmiyyət

Müəllif **Yılmaz Özbek**

Dr., Atatürk Universitetinin professoru, Türkiyə.

E-mail: halideozbek@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0128-2372>

Annotasiya Məqalədə təhsillə cəmiyyətin qarşılıqlı əlaqəsi zamanı mövcud olan problemlərin həllində uşaq və gənclərin əhəmiyyətli rol oynamasının vacibliyini göstərən tənqidi yanaşma üsulundan bəhs olunur. Bu üsuldan istifadə etməklə sənətə və humanitar elmlərə üstünlük verilməsi səbəbilə mütərəqqi, tənqiddə dözümlü, inkişafa açıq, demokratik təfəkkürə malik uşaqların və gənclərin təşəbbüs göstərməsinə imkan yaradan ziyalı mövqeyinin bildirilməsi zərurəti meydana gəlir. Belə ki, mütərəqqi ziyalı mövqeyinin məhsulu olan təhsil paradigması sayəsində öz arzularını həyata keçirmək imkanı əldə edən uşaqların intensiv əmək sərf etməklə çarəsizlik sindromundan xilas olmaları mümkündür. Bu cür mövqe sayəsində özünü təkmilləşdirən uşaqlar və gənclər ortaq bir mədəniyyət zəminində qarşılıqlı ünsiyyət qurduqları zaman öz köklərindən qopmadan, azad fikrə üstünlük verən bir təhsil anlayışını formalaşdırmaqla bilirlər. Beləliklə də, təhsil sistemində mövcud olan nöqsanları aradan qaldırmaq mümkün olar.

Açar sözlər Təhsil təfəkkürü, öyrənilmiş çarəsizlik, uşaq və gənclər, mütərəqqi ziyalı.

DOI: 10.32906/AJES/686/2019.01.45

Məqaləyə istinad: Özbek Y. (2019) *Sağlam təhsil — sağlam cəmiyyət*. «Azərbaycan məktəbi». № 1 (686), səh. 161–169.

Məqalə tarixçəsi: Göndərilib — 04.01.2019; Qəbul edilib — 16.03.2019

Sağlıklı eğitim sağlıklı toplum

Yazar **Yılmaz Özbek**

Prof.Dr., Atatürk Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi, Türkiye.

E-mail: halideozbek@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0128-2372>

Özet Bu çalışma, eğitim ve toplum ilişkisinin genel sorunlarına karşı çocukların ve gençlerin önemini merkeze alan eleştirel bir yöntem benimsemektedir. Bu yöntem dahilinde sanatı ve sosyal bilimleri merkeze alması nedeniyle bireyselliği gelişkin, eleştiriye ve değişime açık, paylaşımcı, demokratik, cesur ve çocuklara ve gençlere inisiyatif veren duyarlı bir aydın tipinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Nitekim, böyle bir aydın tipinin inşa edeceği eğitim anlayışı sayesinde kendi arzularını pratiğe geçirme olanağı bulan çocukların ve gençlerin yoğun bir emek sarf ederek öğrenilmiş çaresizlik sürecini alt edebilecektir. Dolayısıyla, duyarlı aydın tipi ile kendine emek vermeyi ihmal etmeyen çocuklar ve gençler ortak bir kültür altında etkileşime geçtiği zaman geleneksel köklerden kopmadan özgürce fikir üretmeyi sağlayan bir eğitim anlayışı geliştirebilecektir. Böylelikle de eğitim sistemi sorunlarının altında yatan derin zihniyet aksaklıkları değişebilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler Eğitim zihniyeti, öğrenilmiş çaresizlik, çocuk ve gençler, duyarlı aydın tipi.

DOI: 10.32906/AJES/686/2019.01.45

Makaleden alıntı: Özbek Y. (2019) *Sağlıklı eğitim sağlıklı toplum*. «Azərbaycan məktəbi». № 1 (686), s. 161–169.

Makale Tarihçesi:

Gönderim Tarihi — 04.01.2019; Kabul Tarihi — 16.03.2019

Healthy education healthy society

Author **Yılmaz Özbek**

PhD, Professor Retired Faculty Member, Atatürk University, Turkey.

E-mail: halideozbek@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0128-2372>

Abstract This study holds a critical method, centralizing the importance of children and youngsters, towards general problems of the relationship between education and society. Within this method, it can be said that this study, because of centralizing arts and social sciences, emphasizes the necessity of an intellectual type that is mature in terms of individuality, open to criticisms and change, sharing, democratic, brave, and giving the initiative to the children and youth. It also puts forth the idea that the children and young people who have the opportunity of realizing their ambitions thanks to that intellectual type's understanding of education can overcome the process of learned helplessness by making effort intensely. Therefore, according to this study, that the sensitive intellectual type and the self-laboring children and youth together, interacting with each other within a common culture, can develop an understanding of education in which they produce ideas freely without being detached from their roots. In this way, deep mentality-based flaws underlying the problems of the education system will be able to change.

Keywords Educational mentality, learned helplessness, children and the young, sensitive intellectual type.

DOI: 10.32906/AJES/686/2019.01.45

To cite this article: Özbek Y. (2019) *Healthy Education Healthy Society*. Azerbaijan Journal of Educational Studies. Vol. 686, Issue I, pp. 161–169.

Article history: Received — 04.01.2019; Accepted — 16.03.2019

Giriş

Özellikle gençlikte heyecanın ve ruhun yok olmaya yüz tuttuğu bir dönemde dünya dertlerinin üzerine genç ruhların dinamizmiyle gitmek son derece önemlidir. Zira İngiliz Başbakan William Ewart Gladstone'nun bir konuşmasında da belirttiği gibi; «İnsan kendine olan güveni kadar genç, kuşkusu kadar yaşlı; cesareti kadar genç, korkuları kadar yaşlı; umudu kadar genç, bezginliği kadar yaşlıdır. Hiç kimse fazla yaşamış olmakla yaşlanmaz. İnsanları yaşlandıran ideallerinin bitmesidir. Kalbi sevdikçe, neşe duydukça, güzellikleri fark ettikçe, beyni yeni şeyler keşfettikçe herkes gençtir. İnsanlar yaşadıkça yaşlandıklarını sanırlar; oysa yaşamadıkça yaşlanırlar, insan yaşlı olmaya karar verdiğinde yaşlanır.»

Bir şiirle devam ederek her zaman çocuk ve genç kalabilmenin önemi daha güçlü bir şekilde anlaşılabilir; «İçimizde biraz çocukluk bıraksaydık/Çocukla çocuk olsaydık/ Severdik onları, anlardık/Yok ederdik kuşak farklarını/Çok şey mi istediler bizden/Vermeyeceğimiz kadar çok mu/Biraz sevgi/O da olmasa biraz anlayış/Bırakın farklı görsünler, farklı yakalasınlar dünyayı/Korkmayın otoriteniz yok olacak diye/Bırakın zaten yok olsun/Kurtulun sırtınızdaki o ağır yükten.» Bu şiire dayanarak metnin anlatım tutumunun çocuklardan yana ve çocukları da kapsayan eleştirel bir yöntem izleyeceği söylenebilir. Bir adım daha atarak bugün inşa edilen eğitim ikliminin sorumlusu olan yetişkinleri eleştirmenin daha anlamlı olduğu da ortadadır. Bugünün çocukları gelecekteki yetişkinler olduğunda sorumluluklarını yerine getiremezlerse de aynı şekilde layıkıyla eleştirilmelidir. Buradaki amacımız, mevcut dünya dertlerinin gençleri de kapsayacak bir biçimde toplumsal bir farkındalık haline gelmesine katkı sunmaktır.

Sanat ve Sosyal Bilim Merkezli Bir Eğitim

Türkiye'deki eğitim biçimini şekillendiren aydın yetişkinlerin sergilediği mahiyete odaklanılması bu açıdan son derece makuldür. İlk olarak kendisine yöneltilen «gayrimüslim olarak bu ülkede yaşamaktan mutlu musun» sorusunu «benim böyle bir derdim yok» diyerek yanıtlayan Türkiye Felsefe Kurumu Başkanı İonna Kuçuradi'nin aydınının mutlu olmak gibi bir derdi olamayacağını vurgulayan düşünsel konumunu anlamak gerekmektedir. Gerçekten de dünyada bu kadar kötü, çirkin ve acı olay yaşanırken aydınının bu olaylara karşı duyarsız kalmasını beklemek abestir. Bu itibarla gençlerin ruh ve beden sağlıklarını koruma sürecini göz ardı etmeden mevcut dünya dertlerine karşı anlamlı bir yaşam idealiyle birlikte mümkün olabilen maddi ve manevi içeriği haiz bir üretimde bulunacakları duyarlılık ve ilerici ruhuna sahip olmaları çok önemlidir.

Bu konuda ünlü Alman şair Johann Wolfgang Von Goethe'nin «duyarlı yüreği olan için dünya bir cehennemdir» vecizesini anmak oldukça çarpıcıdır. (Goethe 2015:3) Duyarlı olma gerekliliğini ise Descartes'ın «düşünüyorum, o halde varım» önermesindeki gibi var olmayı salt düşünceye indirgeyen yaklaşımını «paylaşıyorum, o halde insanım» şeklinde yeniden uyarlayarak insan ve toplum

merkezli bir konuma getirmek mümkündür. Zira kini, nefreti, hırsı ve açgözlülüğü yenme uğraşı olarak tanımlanabilecek yürek işi deyimi, sosyal bilimlere paylaşıma değerini ve yani sanatın önemini hatırlatan bir çerçeveye sahiptir. Dolayısıyla bir ülkenin gelişmişlik ve uygarlık düzeyini gösteren sanatın ve sosyal bilimlerin yükselen değerler olup olmadığına dair mevcut ölçütü dikkate almak anlamlıdır.

ABD’de yıllar önce üniversite öğrencileriyle yapılan bir ankette önemsedikleri değerleri sıralamaları istenen öğrencilerin şeffaflık, özgüven, özsaygı, özdenetim ve özeleştirme gibi zaten bireylerin içselleştirmesi gereken birçok kavramı ön plana çıkardıkları görülürken aynı anketin Türkiye’deki üniversite öğrencilerine uygulanmasının akabinde bu kavramların son sıralarda dahi kullanılmadığının fark edilmesi, gelinen vahim noktayı gözler önüne seren bir örnek olarak değerlendirilebilir. Bu farklılığın bir etkeni olarak eğitim süreçleri incelendiği zaman ABD’deki öğrencilerin toplumsal beğeni kazanma hedefinin sağladığı motivasyonla birlikte ilk ve orta eğitim boyunca sanata ve sosyal bilimlere oldukça önem verdikleri ortaya çıkmıştır. Çocuklarda toplumsal beğeniye duyulan ihtiyacın çok daha baskın olması hasebiyle çocukların sanatsal üretime yönlendirilmesinin ileriye dönük özgüven ve özsaygı gibi değerler sahiplenmelerinde önemli bir yer edindiğini belirtmek söz konusudur.

Üzerinde durulan bu ifadeler, sanatsal ve sosyal bilimsel üretimin bir toplumun ileri bir noktaya gelmesi için hayati olduğunu resmetmektedir. Bu nedenle sanatsal ve sosyal bilimsel anlamda bireysel üretim sürecini süreklileştirmeden demokrasi kültürünü geliştirmenin olası olmadığını belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla bilimsel bilgi biriktirerek bunun teknoloji alanına aktarılmasında rol oynayan fen bilimleri ile sağlıklı ve keyifli bir yaşam sürülmesini sağlayan sağlık bilimlerine verilen önem derecesinde sanata ve sosyal bilimlere önem vermek de önemlidir. (Doğan 2019:35) Türkiye’de toplumsal anlamda çocukların sanata ve sosyal bilimlere yeterince yönlendirilmemesi ve sanatsal ve sosyal bilimsel üretimin ortaya çıkması için gereken ortamın sağlanamaması mevcut demokrasi kültürünün zenginleşememesi sürecinde en büyük etkindir. Oysa tüm ailelerin ve kurumların birincil görevi doğrudan bu çerçevede gelişmelidir.

Yaşanılan çağda «en önemli kaynak insan, en önemli sermaye bilgi» olduğu için bütün toplumsal kurumların sıklıkla kendisini sorgulayarak zamanın gerisinde kalmamaya çalışması dikkate değer bir bağlam sunmaktadır. Zira Nietzsche’nin belirttiği gibi «kabuk değiştirmeyen yılan ölür, kafalarını değiştirmeyenler de öyle, kafa olmaları son bulur.» (Nietzsche 1999: 364-365) Ama her zaman için hatırlanmalıdır ki doğal olmayan şeyi doğal, doğru olmayan şeyi doğru olarak varsayar ve bu süreci düzeltmek için herhangi bir girişimde bulunulmazsa bilgi; şahsi, çevresel ve toplumsal anlamda cehaletten bile tehlikeli bir boyuta gelebilir. Bu nedenle yaşam akışını düzeltmek için tespit edilen yanlışları düzeltme girişiminin yanı sıra zamanın eskittiği doğru bilinen yanlışları da sorgulamak toplumsal açıdan belirleyici bir eylem olarak belirmektedir. Bu doğrultuda da görünen ve görünmeyen yanlış bilgilerle hesaplaşmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Platon yaklaşık iki bin dört yüz yıl önce «eskimiş eşyalardan kurtulmaya çalışıyoruz da eskimiş düşüncelerden vazgeçemiyoruz» derken evrensel bir gerçeğe işaret etmiştir. Geline bu her türlü bilgiye saniyeler içinde ulaşılmasını sağlayan iletişim çağına çocuk ve gençlerin daha iyi uyum sağladığı ortadadır. Bu bağlamda yetişkinlerin çocuklara bilgi aktarmaktan çok analitik bir düşünceyle birlikte alanın yöntemlerini kullanarak çocuklarla birlikte düşünme ve sorgulama sürecini işletmesi daha anlamlı görünmektedir. Bugün sadece bilgi aktararak genç dimağların yeteneklerini, zihinlerini ve araştırma arzularını tahrip eden bir eğitim anlayışına karşı Sokrates'in «ben kimseye bir şey öğretemem, ancak onların düşünmesini sağlayabilirim» (Plato 2010: 227) sözünü hatırlamak yeterlidir. Toplumsal üretim; ezberci ve sıkıcı bir eğitim kurumunun yerine çocukların kendisini gerçekleştirebilmesi için öğrenmeye ve bilmeye ortam sağlayan eğlenceli ve derinlikli bir kurumsallaşmayla mümkün olabilir. Bu saikle «kötü, tembel öğrenci yoktur; yetersiz, anlamsız emek ve sağlıksız yaşam vardır» sözü her daim akılda tutulmalıdır.

Eğitim için Afrika Hikâyelerinin Gösterdikleri

Afrika'nın bir bölgesinde silahlı birkaç kişi, kafasına çuval geçirilmiş bir insanı direğe bağlamış. Ve sonra hep birlikte bu insanı kurşuna dizmişler. Ve bu sırada olayın yanı başında top oynayan çocuklar hemen koşarak gelmişler. Ve sırayla dizilip öldürülen insana bakmışlar. Ve sonra güle oynaya oyunlarına geri dönmüşler. Ve dünyada bir yerlerde çocuklar yetişkin yaşamına hazırlanıyorlar. Bahsi geçen hikâyeden anlaşılacağı üzere her cümle «ve» bağlacıyla başlayarak konuyla uygun olan bir tarz yaratmaktadır. Bu bağlaç, eylemin ve anlayışın devam edeceğine yapılan bir atfı içermektedir. «Çocukları, gençleri yetişkin yaşamına hazırlamak, yani çocukların ve gençlerin yetişkin yaşamı dahilinde üstlenecekleri sorumlulukları yerine getirebilecekleri donanımına ulaşmalarını sağlamak» tanımını da içeren eğitim kurumu üzerinde bu hikâyeyi dikkate alarak durmak bu nedenle önemlidir.

Eğitimden kasıt, sadece kurumsal eğitim değildir. Çünkü yaşam tarzları, insan ilişkileri ve inşa edilen toplumsal yapı da insanın mahiyetini ve muhtevasını belirlemektedir. Bu saikle top oynayan çocukların ağabeylerinin ve babalarının yolundan gitme kaderine gark oldukları için eğitimleri tamdır! Bu sürece karşı okuma-yazma bilmeyen, üstelik varoluş savaşı veren bir Afrikalı kadının «uygar» insan ve toplumları sarsan eğitim anlayışının hikâyesini gündeme getirmek yerinde olabilir. Arno Grün'ün «Empatinin Yitimi» (Gruen 2015) adlı kitabında karşılaşılan ve makale yazarının «Bencillik Ne Güzel Şey» (Özbek 2014) adlı anı-öykü kitabında da yer verilen bu anının Türkiye'deki okuyucu veya dinleyicinin doğrudan beklemediği etkileyici bir içeriğe sahip olduğunu belirtmek mümkündür.

Hikâye; dört-beş yaşlarında biri oğlan, biri kız iki kardeşin annesiyle birlikte iç savaştan kaçarken çalılıkların arasında mola vermesiyle başlar. Mola sırasında büyük kardeş olan oğlan bir kök parçasını yemeye uğraşırken kız kardeşinin

bütün uğraşlarına rağmen ona bir parça kök vermeye yanaşmaz. Ortaya çıkan gürültüye gelen anne oğlanın elinden kök parçasını alıp iki parçaya ayırarak iki parçayı da oğluna verir. Bu durumda ne yapacağını şaşırان oğlanın bir anlık tereddütten sonra parçanın birini kardeşine vermesiyle hikâye sonlanır. Hikâye, okur ve yazar olmayan, eşini kaybetmiş ve iç savaşta çaresiz kalan bir kadının bu şartlarda bile oğluna inisiyatif almasının yolunu açması mesajını vermesi bağlamında çarpıcıdır. Kadının doğrudan bu kökü kardeşlere pay ederek otorite olması durumunda çocukların her girişim için onay alır bir noktaya saplanacakları açıktır.

Bu çerçevede otoriteden buyruk bekleyen, verilen emirleri sorgulamadan yerine getiren ve emir vererek otorite olmaya alışan toplumsal kesimlerin Afrikalı annenin geliştirdiği tavır üzerine derin bir şekilde düşünmesi elzemdir. Zira bu Afrikalı annenin tavrı takip edildiğinde çocukların ve gençlerin özsaygısını ve özgüvenini sağlıklı biçimde geliştirmenin yolu açılmış olacaktır. Böylece tembel, işe yaramaz, aptal, yeteneksiz ve senden bir şey olmaz gibi sözler üzerinden çocuk ve gencin kendini değersiz hissederek başarısızlığa ve suça mahkûm olacağı aşağılayıcı ve yaralayıcı bir teamülden kurtulmak mümkün olabilecektir. Yine de bugün hala bilinçli veya bilinçsiz anlamda çocukların ve gençlerin eksikliklerini ve zayıflıklarını sürekli olarak gündeme getirip onları yüreklendireceklerini zanneden bir anlayış egemen olmaktadır. Çocuğa değer verme merkezli bir anlayış geliştirmeyi kavramak çok zor olmasa gerektir.

Ele alınan bu konunun ikinci boyutu ise doğrudan çocuk ve gençlere odaklanmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Buda heykeli hikâyesine değinmek biçilmiş kaftandır. Hikâyeye göre, granit mermerden yapılmış Buda heykelinin önünde insanlar, aynı şekilde granit mermerden yapılmış basamakları kullanarak saygı gösterir ve dua eder. Bunun üzerine basamaklar bir gün sitemle Buda heykeline «biz de sizin gibi granit mermerden yapıldık. İnsanlar bizi çiğniyor, ama size saygı gösteriyorlar. Bu adil mi?» derler. Buda heykelinin yanıtı anlamlıdır; «Ben de sizler de granit mermerden yapıldık ama bir farkla; ben çok zahmet ve çile çektim, aylarca ve yıllarca ne kadar balyoz, çekiç ve keski madde-sine maruz kaldım biliyor musunuz? İşte beni sizlerden daha değerli yapan bu emek...» Emegın önemini anlatan hikâye çocuk ve gençlerin kendisi için emek vermesinin ne denli önemli olduğunu hatırlatır niteliktedir.

Gerçekten de çocuk ve gençlere anneleri, babaları, öğretmenleri ve öğretim üyeleri çok büyük emek vermektedir. Buna rağmen çocuk ve gençlerin kendilerine verdiği ve ileride de vereceği emegın çok daha değerli olduğu söylenebilir. Üretimle özdeş bir niteliğı olan emegın gelip geçici zevklere nazaran dünyanın sonsuz zevkini tattırabilen bir mahiyeti vardır. Aslında Goethe'nin Faust (2001) adlı romanı da tamamen bu sonlu ve sonsuz zevkler arasında seçim yapamama trajedisini anlatmaktadır. Uzun deneyimlerle şekillenen bu makalede olduğu gibi şiirle çocukların yüreğine dokunarak beynine ulaşmayı hedeflemek gerekmektedir. Korkutma amacıyla öğrenciyi notla tehdit etmek, asık bir yüzle daha ilk günden dersin ilkelerini sayarak öğrenciyle arasında duvar örmek ve öğrenciye ceza vermeyi yöntem olarak varsaymak nasıl okulun ve öğrenme fiilinin tahrip

edildiğinin en vahim örnekleri olarak belirtmektedir.

Bunun yerine öğrencinin yanlış yapmasına izin vermek ve öğrenciyi mantıklı veya mantıksız olması fark etmeksizin soru sordurmaya teşvik etmek üzerinden bir eğitim sürecinin inşa edilmesi ise öğrencilerin ruhsal bir anlamda arınarak merak, özgüven ve özsaygı duygusunu geliştirmesi için son derece önemli bir açılım olarak belirtmektedir. Dolayısıyla çocuk ve genç kesimin enerjisini uygun bir şekilde boşaltmaya çalışmak, ruhsal çöküntüyle birlikte oluşan bütün zararlı eylemlerin söğürülmesi anlamına gelmektedir. Zor sorular sorarak şahsi egosunu tatmin eden veya başarının yolunun engellerden geçtiğini düşünerek zor soruları iyi niyetli bir biçimde sıralayan bir öğretmen teamülünün değişmesi zaruri bir ihtiyaçtır. Bu teamülün değişmediği durumda öğrencinin «benim matematiğe yeteneğim yok» türünden ifadelerde açığa çıkan «öğrenilmiş çaresizlik» kavramının belirttiği duruma geçeceği açıktır (Seligman, 2007).

Öğrenilmiş çaresizlik durumuna karşı öğrencilere ünlü sanatçı ve düşünürlerin hepsinin başarıyı yakalayabilmek için çok fazla emekle çok fazla malzeme harcadığını hatırlatmanın son derece makul olduğu görülmektedir. Velhasıl hayatın zorluklarını deneyim edinme yönü için değerlendiren insanların emeğe, bilgiye ve bilgi birikimine saygısının arttığı bir olgunluk düzeyine erişebileceği ortadadır. Böylece toplumsal bir varlığa dönüşen insanın aydın, duyarlı ve değerli bir konuma gelerek toplumdaki yerini alabileceği söylenebilir. Bu yolda yetişkin bireylerin yılmadan ve yorulmadan çocuklar ve gençlerin saçmalama (mantıksız davranma) ve şımarık hareketlerde bulunma durumuna olanak tanınması gerekmektedir. Birilerinin boğulduğunu görmesine karşı denizden korkmayan insanın cesareti bu süreçle olgunlaşacaktır. Aynı, kuşların yeteneklerine dayanarak dala konmaktan korkmayan özgüvenli duruşu gibidir bu süreç.

Sonuç

Kurumların işleyişinde bir aksaklık görüldüğünde hemen kolaycı bir biçimde sistemin suçlandığı görülmektedir. Aslında zamanın eskitici etkisinden dolayı sistemlerde aksaklıkların görülmesi bir hayli doğaldır. Bu durumda bir sistemi alıp onu toplumsal kurumlara göre tamim etmek yeterlidir. Lakin sorun toplumsal zihniyette ise kuşaklar boyu devam eden aksaklıklarla karşılaşmak muhtemeldir. Örneğin, son model bir yarış arabasının buzda, çamurda ve kumda patinaj yapması gibi bozuk bir zihniyette en iyi sistemin bile aksaklık yaşayacağı görülecektir. Bu nedenle eğitim zihniyetini düzeltmek için güncel gelişmeleri yakından takip etmek şarttır. Çünkü gerçekler gerçekleşirler. Bütün dirençlere rağmen önünde sonunda zamanın getirdiği şeyler tüketilirler. Bu minvalde fen ve sağlık bilimleri fark etmeden her bilim dalının sanata ve sosyal bilime ihtiyacı vardır. Sanat ve sosyal bilimler bireyi duyarlı ve aydın kılma konusu üzerine oldukça elverişli bir alan oluşturur. Dolayısıyla hemen hemen tüm Türk toplumlarında yaşanan Benjamin'in ifade ettiği mevcut «dilsel felce» karşı sanatı ve sosyal bilimleri geliştirmek önemlidir. (Süleymanlı 2019:40) Bu konuda Goethe'ye katılmamak mümkün değildir; «Çocuklara bırakabileceğimiz iki miras var: Kökler

ve Kanatlar.» Bu doğrultuda kökler, yaşama tutunmanın metaforudur. Yaşama tutunmak için yaşamın zorluklarını aşabilecek donanıma sahip olan bir eğitim anlayışı ve koşulu inşa etmek gerekir. Kanatlar, özgürlüğün metaforu olarak anlaşılabilir. Goethe, özgürlüğü kısıtlamanın, düşünerek kendini geliştirme ve gerçekleştirme sürecinin önündeki en büyük engel olduğunu düşündürüyor.

Kaynakça

1. Doğan İ. (2019) Eğitim Sosyolojisi Kavramlar ve Sorunlar, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara
2. Goethe J. W. (2001) Faust. Çevirmen: Celal Öner. Oda Yay. İstanbul.
3. Goethe J. W. (2015) «The Sorrows of Young Werther: Top Classic of German», Jazzybee Verlag.
4. Gruen A. (2015) *Empatinin Yitimi / Kayıtsızlık Politikası Üzerine*. Çevirmen: İlknur İgan. 4. Baskı, Çitlembik Yayınları, İstanbul.
5. Seligman, Martin E.P. (2007) *Gerçek Mutluluk*. Çevirmen: Semra Kunt. 1.Baskı, HYB YAYINLARI.
6. Süleymanlı E. (2019) «Emojili İletişim, Dile Karşı Ciddi Bir Tehdittir», Türk Edebiyatı Dergisi, Sayı 544.
7. Özbek Y. (2014) *Bencilik Ne Güzel Şey*. 1.Baskı, Çizgi Kitabevi.
8. Nietzsche F. (1999) *Aurora*, Barcelona: Alba Editorial.
9. Plato. (2010) *The Allegory of the Cave*, CreateSpace Independent Publishing Platform.